

NVO NATURA

BJELASICA I NACIONALNI PARK BIOGRADSKA GORA

Sacuvajmo ljepotu drevnog ambijenta!

Kolašin 2011.

◆ BJELASICA

Bjelasica pripada centralnom kontinentalnom dijelu Crne Gore. Njena geološka podloga je vulkanskog porijekla što je uslovilo blage obline reljefa za razliku od većine drugih crnogorskih planina čiji krečnjački sastav obiluje razuđenim kraškim formama sa škrapama, pećinama, ponorima i vrtačama.

Sastav terena Bjelasice ne propušta vodu već sve padavine površinski otiču u korita okolnih potoka i rijeka kojim ova planina obiluje. Više zone ove planine su pod travnjacima a granica šumske zone se penje do 1600 m.n.v. Prvobitne šumske sastojine lišćara i četinara su još sačuvane u Nacionalnom parku Biogradska gora. Više zone su bogate mnogim planinskim i ljekovitim vrstama bilja među kojima su mnoge endemične (rastu samo na ovim prostorima) i reliktnе (ostaci nekadašnje drevne flore). Kompleks planine Bjelasice obuhvata 630 km² dok joj je dužina i širina približno po 30 km.

Bjelasica se nalazi između Lima, Ravne rijeke, Tare i Drcke, a prevoj Trešnjevik je razdvaj od Komova.

Bjelasica se sastoji od četiri grebena dinarskog pravca pružanja koji se prostiru u smjeru sjeverozapad – jugoistok a u literaturi se još nazivaju i grebeni.

1. Prvi greben: Kobilja glava – Miljevača – Bikova glava – Ključ.

Ovaj greben gleda na dolinu Tare (cijeli gornji tok), Kolašin, na Sinjaljevinu, Moračke planine, Komove i Ostrvicu. Na ovom grebenu su se ranije održavala takmičenja u nordijskom skijanju. Greben je sa obje strane veoma strm iako je poznato da je Bjelasica dosta ravna i zaobljena. Na ovom grebenu najviši vrh je Ključ (1972 m.n.v.)

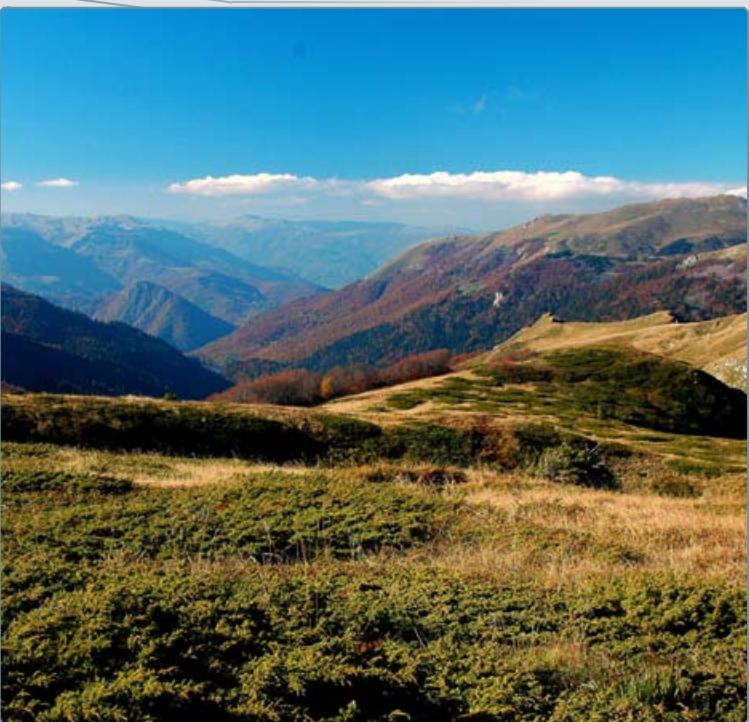
2. Drugi greben: Donji lumer – Gornji lumer – Goleš – Lisa – Troglava – Zekova glava.

Greben se pruža između Biogradske rijeke i Mušovića rijeke. Nešto je manje dužine od prethodnog ali se na njemu diže nekoliko visokih vrhova od kojih su najznačajniji Troglava (2075 m.n.v.) i Zekova glava (2117 m.n.v.)

3. Treći greben: Laništa – Razvršje – Svatovsko groblje – Crna lokva – Crna glava.

Greben se nalazi između Bjelojevića rijeke na sjeveru i Biogradske rijeke na jugu i na njemu se nalazi najviši vrh

Bjelasice – Crna Glava (2139 m.n.v.). Centralni dio grebena se naziva Šiška planina i predstavlja jednu od lokacija pleistocene glacijacije. Dio ovog planinskog grebena, iznad Biogradskog jezera, zbog izuzetne strmine je poznat u narodu po nazivu Jarčeve strane.

4. Četvrti greben: Mučnica – Marinkovac – Bjelogrивac – Strmenica.
Najsjeverniji planinski greben nalazi se između Ravne rijeke i Bjelojevića rijeke sa najvišim vrhom Strmenica (2122 m.n.v.)

Biogradska gora

Nacionalni park „Biogradska gora“ je jedan od najstarijih zaštićenih prostora na svijetu i zauzima centralni dio planinskog masiva Bjelasice, između drugog i trećeg grebena, sa površinom od 5650ha. Godine 1878. Knjaz Nikola Petrović, gospodar Crne Gore, je naredio da se prostor Biogradskog jezera, zbog jedinstvene ljepote jezera i šume, strogo čuva. Od tada se ovaj prirodni dragulj dugo zvao „Knjažev zabran“ ili „Branik“.

U Nacionalnom parku Biogradska gora ljepotom se posebno izdvajaju pet veličanstvenih glacijalnih jezera, naročito Biogradsko jezero koje se često naziva najljepšim jezerom Balkanskog poluostrva.

Najveću i najznačajniju biološku vrijednost i osobenost čini prašuma Biogradska gora, koja zahvata površinu od preko 1600 ha, okružujući sa svih strana Biogradsko jezero.

Prema najnovijim istraživanjima, u Biogradskoj gori je ustanovljeno 26 biljnih zajednica i 86 drvenastih vrsta. Floristički sastav nešumskih ekosistema je znatno bogatiji. Kada je u pitanju biljni svijet postoji zaista jedno bogatstvo različitosti koje plijeni svojom ljepotom, sve to upotpunjeno bogatim životinjskim svjetom koji nalazi mir u ovoj oazi netaknute prirode. Različite vrijednosti Nacionalnog parka „Biogradska gora“ preporučuju ovu „prirodnu laboratoriju“ za uključivanje u svjetsku prirodnu baštinu, kao i potrebu da se ovdje organizuje naučno-istraživački rad i ekološko obrazovanje međunarodnog značaja.

Pored zaštićenog područja Nacionalnog parka Biogradska gora, velike pejzažne i vrijednosti biodiverziteta posjeduju i rubna područja Nacionalnog parka. Ova područja, na kojima se nalaze katuni i planinarski domovi, je potrebno zaštiti od devastacije kako se ne bi umanjile vrijednosti samog Nacionalnog parka.

Crna glava

Crna glava je najviši vrh Bjelasice (2139 m.n.v.) - tako nazvan zbog bora Krivulja koji ga pokriva a koji ima zagasito-zelenu boju tako da se iz daljine čini da je vrh planine crn. To je jedini vrh na Bjelasici koji je pokriven šumom.

Sa Crne glave se pruža izvanredan pogled na teritoriju četiri opštine – Kolašin, Mojkovac, Berane i Andrijevica, zatim na Veliko i Malo Ursulovačko jezero, Šiška jezera i Pešića jezero. Za vedrih dana pogled se pruža na većinu crnogorskih planina (Komovi, Prokletije, Kučke planine, Maganik, Moračke planine, Vojnik, Sinjaljevina, Durmitor, Ljubišnja, Hajla), a moguće je vidjeti i obronke Kopaonika i Zlatibora.

Do Crne glave vode staze sa Jezerina, sa Ursulovačkih jezera, iz Dolova Lalevića.

Zekova glava

Sa Zekove glave (2117 m.n.v.) se pruža pogled na Pešića jezero, katune Jelovice, Dolove Lalevića, planine Komove, Prokletije i planinske vrhove u Albaniji.

Sa vidikovca u neposrednoj blizini Zekove glave pruža se jedinstven pogled na Pešića jezero i okolne katune. Za vrijeme kosidbe Zekova glava „oživi“, a jedinstven je doživljaj učestvovati u plastidbi sa domaćinima. Zadnjih nekoliko godina ovaj vrh je izuzetno posjećen u ljetnjem periodu jer je sa njega lako doći do Pešića jezera, a zatim stazom i do Crne glave.

Ključ

Sa Ključa (1972 m.n.v.) se pruža savršen pogled na Komove i Ostrvicu. Sa sjeverne strane do pod sami vrh možete doći žičarom Ključ koja je dio ski centra Jezerine.

Bikovača

Na Bikovači (oko 1900 m.n.v.) je izgrađena kapela (po nekim izvorima to je kapela koja je izgrađena na najvećoj nadmorskoj visini u Evropi). Ona je replika kapele koja se nekada nalazila na Lovćenu a u kojoj je bio sahranjen Petar II Petrović Njegoš, pjesnik i vladar.

U neposrednoj blizini kapele na Bikovači nalazi se Manastir Ćirilovac koji je veoma posjećen.

Troglava

Troglava (2072 m.n.v.) je vrh koji se nalazi u istom masivu sa Zekovom glavom. Posebnu zanimljivost čini formiranje

kamene rijeke ispod vrha Troglave. Podnože vrha je izuzetno bogato borovnicama. Ljeti se na ovom vrhu napasaju brojna stada ovaca iz okolnih katuna (Vranjak, Šćekića katun, Bare, Tusta).

◆ VIDIKOVCI

Bendovac (1774 m.n.v.) je najljepši vidikovac nad prašumom Biogradske gore. Nezaobilazan za fotopauzu gotovo na svim turama preko Bjelasice, pa je samim tim jedan od najposjećenijih dragulja planine Bjelasice i Biogradske gore. U neposrednoj blizini se nalazi katon Dolovi Lalevića u kojem je uvijek moguće napraviti pauzu za kafu ili ručak kod lokalnih domaćina. Bendovac je veoma atraktivan i za zimske posjetioce, turne skijaše i pješake na "krpljama", koji dolaze iz pravca Biogradskog jezera ili Vranjaka. U jesenjem periodu kada lišće mijenja boju, zbog velikog broja drveća (čak 82 vrste) prašuma doživi preobražaj - umjesto zelene oaze, sa Bendovca se može vidjeti nevjерovatan kolorit raznobojnog lišća koji okružuje Biogradsko jezero.

Donji Lumer (1730 m.n.v.) Sa ovog vidikovca, zbog njegove pozicije, pruža se izuzetno širok pogled na najveći dio opštine Mojkovac kao i na sami grad, vidi se najveći dio Nacionalnog parka Biogradska gora, vrhovi Crna glava i Zekova glava, najveći dio toka Tare od Kolašina do Mojkovca i dalje, dio planine Sinjajevine od Jablanovog vrha do Ružice, grad Kolašin, prevoj Crkvine, planine Ostrvica, Kučki i Vasojevički Kom.

Medveda glava, Međedac ili Međedak (1868 m.n.v.) Sa Medveđe glave pruža se pogled na Nacionalni park Biogradska gora, Biogradsko jezero, dio Sinjajevine, katune Goleš i Melaja, Komove. Prepoznatljiv po specifičnom vulkanskom kamenu koje se nalazi na samom vrhu. S obzirom da se nalazi na planinarskoj stazi Vranjak - Goleš - Biogradsko jezero, predstavlja odlično mjesto za pauzu. Ne preporučuje se za zadržavanje za vrijeme oblačnih ljetnjih dana, zbog opasnosti od udara groma. Okolina vrha je izuzetno bogata borovnicama i ljekovitim biljem.

Ogorela glava (1988 m.n.v.) Sa Ogorele glave možete vidjeti vrhove Crna glava i Zekova glava, ski centar Bjelasica, vrhove Prokletija, kao i vrhove planina u susjednoj Albaniji.

◆ JEZERA

Na Bjelasici se nalazi sedam ledničkih jezera – pet velikih i dva mala. Sva se nalaze iznad granice od 1000 metara, i sva su stvorena djelovanjem lednika.

Planinska jezera na području Bjelasice su tokom vremena znatno evoluirala i danas im prijeti opasnost uslijed velikog gubljenja vode i zasipanja basena.

Zanimljivo je da u nekim jezerima Bjelasice živi endemični Triton – Mrmoljak - vrlo rijetka vrsta vodozemca.

Istraživanjem planinskih jezera Bjelasice, registrovana je bogata algoflora. Navodi se čak 514 vrsta iz klase algi.

Biogradsko jezero

Biogradsko jezero nastalo je u terminalnom basenu nekadašnjeg Biogradskog lednika. Nalazi se na 1099 m.n.v, dugačko je 1100 metara, maksimalne dubine do 12 metara.

Obale jezera duge su oko 3,5 km. Oko jezera je izgrađena pješačka staza. Na više mesta su postavljene klupe za odmor, a močvara koja se stvara u dijelu gdje uvire Biogradská rijeka premošćena je dugim drvenim mostom.

Biogradsko jezero je okruženo prašumom, stoljetnim listopadnim stablima koja se ogledaju u bistroj vodi jezera što jezeru daje posebnu ljepotu.

Pešića jezero

Po mnogima najljepše jezero Bjelasice, nalazi se u podnožju Crne glave, najvećeg vrha Bjelasice. Jezero se nalazi na 1838 m.n.v, dugačko je oko 290 metara, široko oko 150, a dubine do 8 metara. Smješteno je u cirku izvorišnog oblika istoimenog potoka. Sa jedne strane jezera nalazi se jelova šuma, a sa druge bukova. Zanimljivo je da se bukova šuma atipično nalazi na velikoj nadmorskoj visini, iznad granice svog rasprostiranja i da se zbog toga stabla povijaju čak do zemlje, što predjelu daje izuzetnu ljepotu.

Ursulovačka jezera

Ispod Crne glave nalaze se Ursulovačka jezera – veliko i malo - najvisočija jezera na Bjelasici. (Ursus na latinskom znači medvjed). Između Velikog i Malog Ursulovačkog jezera nalazi se lokalitet gdje raste rijetki petogličasti bor – molika.

To je zadnja tačka zapadnog prostiranja ovog rijetkog četinara.

Veliko Ursulovačko jezero je nastalo akumulacijom vode u cirku između Crne glave, Velike Ostrovice i Desine gore. Nalazi se na 1902 m.n.v, maksimalne dubine 8 metara; Malo Ursulovačko jezero je nastalo akumulacijom vode u preizdubljenom dijelu cirkla na zapadnoj strani Ostrovice na visini od 1760 metara.

Šiška jezera

U dijelu Nacionalnog parka „Biogradska gora“ koji je poznat kao Šiška, nalaze se Šiška jezera. Veliko Šiško jezero nalazi se na 1660 m.n.v, prosječne površine oko 29 000 m²; maksimalne dubine 3,2 m. Malo Šiško jezero je udaljeno od prethodnog oko kilometar, nalazi se na 1780 m.n.v, ima prosječnu površinu od 6 200 m² i maksimalnu dubinu od 1,7 metara.

Ševarina

U blizini Šiškog jezera je i Ševarina, glacijalno jezero u poodmaklom procesu nestajanja uslijed zarastanja vodenim biljkama.

◆ KATUNI

Katuni su polunomadski tip naseobina koje lokalni stočari koriste od kraja proljeća, tokom ljeta i početkom jeseni za izvođenje stoke na ispašu. Katuni se nalaze iznad 1600 metara nadmorske visine, blizu šuma i izvora, na mjestima koja nijesu vjetrovita, gdje se vegetacija zadržava do kasne jeseni.

Veliki dio planine Bjelasice se pored ispaše kosio za pripremu sijena i ishranu stoke u zimskom periodu.

Samo mali broj katuna je još uvijek aktivan, dok ostaci koliba svjedoče o brojnosti katuna na Bjelasici u prošlom vremenu.

Katun Potoci je "živ" katun i nalazi se na obroncima drugog grebena. Jedna od najljepših pješačkih staza prolazi kroz ovaj katun.

Katun Vranjak se nalazi četiri kilometra od Jezerina. Do katuna vodi makadamski put. Postoje Donji i Gornji Vranjak sa desetak koliba gdje samo dvije porodice sa svojim stadima aktivno borave u ljetnjem periodu. Ovaj katun je najposjećeniji od strane turista jer je lako dostupan i nalazi se na trasi većine planinarskih staza.

Katun Dolovi Lalevića (1685 m.n.v.) nalazi se na malom platou između dva brda. Lokalitet je već iznad granice šuma gdje preovladaju pašnjaci pogodni za napasanje stoke. Kroz Dolove Lalevića prolazi makadamski put. Na katunu nekoliko porodica svoje proizvode, (mljeko, sir, kajmak, meso) nudi turistima. Zanimljivo je da su Dolovi Lalevića jedan od rijetkih lokaliteta gdje je pronađen Lakušićev karanfil - endemična vrsta koja ne postoji nigdje više u svijetu. Na samom katunu postoji nadstrešnica za potrebe turista.

Katun Lanište se nalazi na prevoju, na granici Biogradske gore. Kroz katun prolazi planinarska staza (Biogradsko jezero – Laništa – Bjelovići – Mojkovac). Srne i koštute u proljeće izvode svoju tek rođenu lanad na ispašu ispod gornje granice šume a iznad ovog katuna. Po tome su čobani i nazvali katun - Lanište.

Katun Goleš (1601 m.n.v.) čini osam koliba gdje domaćini aktivno borave u ljetnjem periodu i bave se stočarstvom. (detaljnije opisano: Eko katun Goleš).

Katun Slađevac čini šest koliba. Na njemu se u ljetnjem periodu ljudi aktivno bave stočarstvom. Katun se nalazi na oko tri kilometra od Katuna Vranjak prema katunu Goleš, u kotlini sa jugoistočne strane vrha Ogorela glava. Nedaleko od katuna se nalazi i katun Potoci.

Katun Rupe ravanjske se već izvjesno vrijeme ne koristi za ljetnju ispašu stada. Nalazi se jugozapadno od vrha Troglava, u kotlini ispod vidikovca "Kordelj" na strani prema prašumi Biogradske gore. Iznad katuna se nalaze dvije karakteristične lokve, koje su čobani nekada koristili

kao vodopoje za stoku. Lokve gotovo nikada ne presušuju.

◆ MIKRO LOKALITETI

Svatovsko groblje se nalazi na malom prevoju na trećem grebenu. Ovaj prevoj se u prošlosti koristio kao najlakši put da se pređe preko trećeg grebena u pravcu Šiškog jezera. Lokalitet je dobio naziv po legendi o stradanju svatova koji su zbog iznenadne oluje ostali zavijani u snijegu. Svatovsko groblje je poznato po tome što na njemu vjetar uvijek duva. Sa ovog prevoja postoji staza do Šiškog jezera, Ševerine i doline Suvodola. Ovaj lokalitet je i mini arheološko nalazište. Pretpostavlja se da je stari balkanski narod Macure na ovom lokalitetu sahranjivao mrtve.

Botanička atrakcija ovog lokaliteta je endemična zajednica botaničkih vrsta Sunčanice (Helianthemum) i Zvončaca (Edraianthus). Posjeta ovoj lokaciji oduševiće svakog botaničara i ljubitelja planinske flore.

Vragodo se nalazi ispod Šiškog jezera prema Mojkovcu. Dobio je naziv jer su se nekada na tom mjestu nalazile peći za topljenje rude koje su radile cijele noći. Lokalna pleme su zbog vatri mislila da đavoli kolo vode. Ostaci ove aktivnosti i danas se nalaze, u vidu grumenja - drozbine na lokalitetu Pržine što upućuje na srednjevjekovno topljenje gvozdene rude na tim terenima. Taj posao su obavljali rudari metalurzi Sasi iz Saksonije (pokrajina u Njemačkoj). Istorija potvrđuje njihovog prisustva zadržala se i traje kroz brojna današnja slovenizirana prezimena.

Kao mikrolokaliteti Bjelasice veoma su značajne **rupe** - uvalje gdje se skuplja voda i gdje su uslovi za nastanak katuna povoljni zbog posebne mikroklimе odnosno zaklonjenosti mjesta. Takođe, na tim mjestima se razvila i posebna flora.

Postoji šest rupa na lijevoj strani Biogradske gore: Rupe ravanjske, Rupe Bukilića (dvije), Zejnilova rupa (poznata i kao Rupa Vukova), Velika rupa i Mala rupa.

Zejnilova rupa - Rupa Vukova U toj rupi raste lednička, sniježna vrba koja je endem. Na toj lokaciji je i sada moguće vidjeti ostatke savardaka iz toga vremena. Ispod Zejnilove rupe nalazi se izvor "Vrela" koji je pritoka Biogradske rijeke.

Rupe Ravanjske Lako pristupačni lokalitet sa biljnim vrstama prilagođenim životu na vulkanskom kisjelom terenu. Značajne biljne vrste na ovom lokalitetu su endemična Pancicia serbica i ljekoviti Islandski lišaj.

Kamena Rijeka - sипар dug par stotina metara, koji se prostire niz padinu kao da se rijeka okamenila. Formira se ispod vrha Troglava.

Izvor Biogradske rijeke - Biogradska rijeka izvire ispod vrha Troglava iz nekoliko izvora koja se nalaze na rastojanju od pedesetak metara. Ovaj izvor je jedno od najposjećenijih odmorišta na Bjelasici. U blizini izvora napravljena je nadstrešnica za potrebe turista.

Biogradska rijeka je duga osam kilometara i uliva se u Biogradsko jezero.

Bjelasica obiluje izvorima, koji se najčešće nalaze na višim predjelima ovog masiva. Najbolji primjer su izvori u **katunu Vranjak**, jugozapadno od vrha Troglave. Temperatura ovih izvora dosta je niska - čak ni u avgustu ne prelazi 5° C. Poseban doživljaj predstavljaju odmori pored izvora gdje se možete osvježiti i okrijepiti.

◆ BILJNI I ŽIVOTINJSKI SVIJET

Biljni i životinjski svijet je vrlo raznovrstan na području planine Bjelasice, zahvaljujući dejstvu različitih uslova koji diktiraju njihov način života. Klima, razlike u položaju terena i drugi uslovi povoljno utiču na razvoj i zastupljenost složenih i raznovrsnih ekosistema. Brojnošću vrsta flore i faune različite starosti i nastanka i znatnim brojem endemičnih i reliktnih biljnih vrsta, ovaj prostor svrstava u red najznačajnijih centara biološke različitosti, ne samo u Crnoj Gori, već i mnogo šire.

Poseban značaj za područje Bjelasice čine obnovljivi prirodni resursi - ljekovito bilje i šumski plodovi.

U ekosistemima Nacionalnog parka Biogradska gora se mogu sresti rijetke vrste, a posebno su interesantne ptice kao što su: grmuše, zebe, sjenice, puzavci, kao i grabljivice: mišar, jastreb, sivi soko, šumska sova. Krupna divljač je takođe raznovrsna - srna, divlja svinja, medved, vuk i jeljen.

U Biogradskom jezeru egzistiraju tri autohtone vrste riba: potočna pastrmka, gaovica i peš. U jezero su ubaćene i dvije neautohtone vrste: kalifornijska pastrmka i jezerska zlatovčica.

Flora

Molika - *Pinus peuce*

Petoigličasti bor, endem centralnog dijela Balkanskog poluostrva tercijarne starosti. Nalazi se na nacionalnoj listi zaštićenih biljnih vrsta. Raste na silikatnoj podlozi na sjeveroistočnim i sjeverozapadnim ekspozicijama. Na Bjelasici je molika zastupljena oko Pešića jezera u vidu pojedinačnih stabala. Između Malog i Velikog Ursulovačkog jezera se nalazi veća sastojina molike (pojedina stable dostižu preko 1,4 metra u prečniku). Ovo je zadnje područje zapadnog rasprostiranja molike. Raste u mješovitim sastojinama sa smrćom, jelom i borom krvuljom.

Kora Molike je sastavljena od pločica i podsjeća na odore srednjovjekovnih vitezova.

Bor krivulj - *Pinus mugo*

Dvoigličasti žbunasti četinar sa krivim i ukošenim stablom. Ima dvije tamnozelene četine duge 3 do 8 cm. Pupoljci su puni smole. Šišarice su jajoliko-konusnog oblika, dužine do 6 cm.

Sirove četine se koriste za dobijanje etarskog ulja - *Aetheroleum Pini pumilionis*. Etarsko ulje se nalazi u kapima za inhalaciju.

Bor krivulj je prekomjerno sjećen pedesetih godina prošlog vijeka u cilju proizvodnje eteričnih ulja, što je dovelo do uništenja brojnih staništa, tako da je njegova sječa u tu svrhu danas zabranjena. Time je spriječeno dalje uništavanje ove rijetke biljne vrste.

Lincura - *Gentiana lutea*

Lincura ima kratak i debo rizom koji se grana na 2-10 dugih debelih korjenova. Stablo lincure je negranato, cvjetovi su veliki i žuti, a čašica bijela.

Lincura ima ljekovita svojstva i koristi se u narodnoj medicini kod pomanjkanja apetita, u liječenju anoreksije i nekih drugih oboljenja.

Lincura je zaštićena i zabranjeno je brati samoniku. Može se plantažno gajiti i na taj način umanjiti pritisak na samoniklu populaciju.

Borovnica - *Vaccinium myrtillus*

Žbun borovnice se sastoji od golih, uglastih grana. Cvjetovi borovnice se nalaze u pazuzu listova, pojedinačni, oborenji nadolje, crvenkasti do zelenkasti. Plod je loptasta bobica plavocrvene boje.

Sazreo plod borovnice je veoma ukusan i ima veliku nutritivnu vrijednost. Borovnice su odličan izvor vitamina C, bioflavonida, folne kiseline, kalijuma, kalcijuma i gvožđa. Osim toga, borovnice sadrže i visok postotak vlakana, i na taj način pozitivno utiču na kvalitetno varenje, smanjujući rizik od crijevnih bolesti. Takođe su, zahvaljujući vlaknima, korisne pri dijetama za mršavljenje, jer stvaraju osjećaj sitosti. Izuzetno su korisne za jačanje krvnih sudova.

Preporuka – borovnica se mora brati pažljivo i rukama. Ne koristiti mehanička sredstva (grebene) koja oštećuju stablo, kidaju list i nanose trajnu štetu.

Velemun - *Gentiana kochiana*

Jedan od najljepših cvjetova i steno-endem Balkana.

Stabljika velemuna je kratka sa rozetom eliptičnih listova. Listovi stabljike su sitniji i ušiljeniji. Cvjetovi velemuna su pojedinačni, krupni, zvonasti, tamnoplati do ljubičasti.

U narodnoj medicini se koristi kao sredstvo za pojačanje apetita i poboljšanje varenja, zatim protiv prehlada, kao sredstvo za jačanje i kao sedativno sredstvo.

Karanfil Lakušićev - *Dianthus nitidus ssp. Lakušicii*

Ovu endemičnu podvrstu pronašao je slovenački botaničar Tone Wraber osamdesetih godina XX vijeka na Bjelasici (Lalevića dolovi) i osim još jednog lokaliteta na ovoj planini (Pitoma smetina) to je jedino područje gdje raste ovaj atraktivni karanfil. Ime je dobio po poznatom crnogorskom botaničaru - profesoru Radomiru Lakušiću. Nalazi se na nacionalnoj listi zaštićenih vrsta kao crnogorski endem i veoma rijetka biljka.

Napomena: Više o flori i fauni Bjelasice možete naći u brošurama: Visokoplaninske biljke, Ljekovite biljke i šumski plodovi, Dendroflora kao i u brošuri Fauna Nacionalnog parka Biogradska gora u izdanju NVO Natura

◆ BORAVAK NA PLANINI

Nacionalni park Biogradska gora

Ljepote Nacionalnog parka Biogradska gora možete doživjeti boravkom na Biogradskom jezeru, gdje je izgrađeno 12 bungalova – brvnara sa 30 kreveta (šest bungalova po dva kreveta, šest po tri kreveta). Prilikom gradnje su primjenjeni svi ekološki standardi koji važe za nacionalne parkove..

Pored ovoga, možete kampovati u prirodnom ambijentu, među stoljetnim stablima, na obali jezera, što čini poseban doživljaj. U okviru kampa postoji nadstrešnica sa mjestom za pripremanje hrane u prirodi, kapaciteta 40 osoba.

Na Biogradskom jezeru se nalazi Centar za posjetioce sa prirodnočkom zbirkom – prirodnočkim muzejom. U Centru postoji i sala sa 40 mesta pogodna za održavanje naučnih skupova, stručnih seminara i sličnih događanja.

Oko Biogradskog jezera postoji uređena pješačka edukativna staza, duga 3,5 km sa edukativnim stanicama na kojima se nalaze table sa bitnim i interesantnim informacijama o Nacionalnom parku Biogradska gora.

Na samoj obali jezera se nalazi suvenirnica sa karakterističnim suvenirima za region Bjelasice i Komova.

Na jezeru postoji mogućnost iznajmljivanja drvenih čamaca. Čamcem se može stići do ušća Biogradske rijeke i mjesta gdje se Jezerštica izliva iz Biogradskog jezera i time na jedan poseban način doživjeti ljepota ovog drevnog ambijenta.

Nacionalni restoran, kapaciteta 120 mesta nalazi se na samoj obali jezera. Sa njegove terase se, kroz krošnje obližnjeg drveća, pruža pogled na samo jezero.

Za najmlađe posjetioce postoji zabavni park izgrađen kao dio akcije Budimo dio prirode.

Na lokalitetu Lazovi, iznad Biogradskog jezera nalazi se drvena osmatračnica visine 20 metara, kapaciteta 10 osoba na vrhu. Sa osmatračnice se pruža pogled na vrhove stabala prašume. Panorama sa nivoa vrhova stabala popularno je nazvana krov prašume.

(www.nparkovi.co.me)

EKO KATUNI

Eko katun Vranjak. Uz samu granicu sa Nacionalnim Parkom »Biogradska gora«, na 1750 m.n.v, smješteno je Eko-selo (Eko-katun) u neposrednoj blizini tradicionalnog katuna Vranjak. Lokacija je nekada bila poznata pod nazivom „Kobilji do“ na kojem su se organizovali sabori i sportske igre. Na ovoj lokaciji postoje ostaci nekoliko koliba iz doba Macura. U neposrednoj blizini katuna nalazi se izvor „Kobilji do“.

Kapacitet Eko katuna „Vranjak“ je 65 ležajeva u 9 tradicionalnih planinskih koliba i 15 čobanskih „kućera“, modifikovanih da prime dvije osobe. U katunu postoji kompletna infrastruktura potrebna za udoban boravak gostiju (nadstrešnice, ognjišta, mokri čvor, restoran i sl). Na jelovniku su isključivo tradicionalni specijaliteti i hrana proizvedena na farmi vlasnika.

Eko katun Vranjak ima idealne uslove za zimske ture na krpljama za šta u poslednje vrijeme vlada veliko interesovanje.

Ono što je karakteristično za ovaj eko katun je tradicionalna gradnja planinskih koliba, pokrivenih ručno proizvedenim, jelovim, cijepanim krovom (tzv. šindra).

Eko katun se energijom snabdijeva iz solarnih kolektora, a sve otpadne vode se sakupljaju po standardima EU.

(www.vilajelka.co.me)

Eko katun Goleš se nalazi u okviru tradicionalnog katuna Goleš. Ima 11 koliba sa oko 40 ležajeva. U kolibama ima od dva do šest ležajeva. U eko katunu se može noćiti i dobiti tradicionalna hrana proizvedena i spremljena na samom katunu. Do ovog katuna vozilom se može doći iz dva pravca. Prvi pravac: Kolašin - Breza - Klačine - Poljane - Goleš. Drugi pravac: Kolašin - Rovačko Trebaljevo - Omanovac - Goleš. Iz oba pravca vodi makadamski put do eko katuna Goleš.

Do ovog eko katuna se može doći iz više pravaca planinarskim stazama – 1.Biogradsko jezero – Goleš, 2. Radigojno – Trebaljevo – Donji Lumer – katun Goleš (ova staza se preko vidikovaca Međedak i Ogorela glava do Vranjaka spaja sa Crnogorskom transverzalom 1) 3. Trebaljevo – Oblutak – Omanovac - Goleš

PLANINARSKI DOMOVI

Planinarski dom Bjelasica se nalazi kod katuna Gornji Vranjak. Raspolaže sa 24 kreveta. Dom je elektrificiran, raspolaže kuhinjom i mokrim čvorom.

Planinarski dom „Bojišta“ Dom je elektrificiran, raspolaže kuhinjom i sobama sa 30 ležaja. Vlasnik mu je PSD „Brskovo“ iz Mojkovca.

Planinarski dom Džambas Na padinama Mučnice u katunu Kutijevci nalazi se planinarski dom „Džambas“, kapaciteta oko 60 ležaja. U blizini se nalazi izvor pitke vode.

Planinarski dom Krivi do se nalazi se na obroncima Ključa, na Krivom dolu. Raspolaže sa 11 soba i 25 kreveta. Pored doma prolazi crnogorska transverzala - CT1.

Planinarski dom Cmiljača (na bjelopoljskoj strani Bjelasice) nalazi se na 14 kilometara od Bijelog Polja, na visini od 1800 metara. Ima 50 ležajeva sa mokrim čvorom i kuhinjom. Do njega se dolazi preko Ravne rijeke i sela Minići gdje se nalazi putokaz za planinarski dom.

Planinarski dom Suvodo (ispod Šiškog jezera). U planinarskom domu može da se smjesti 60 osoba. Dom je vlasništvo PSD „Vojo Maslovarić“ iz Berana. U neposrednoj blizini doma se nalazi kamping prostor i voda za piće.

Ski centar Jezerine se nalazi na obroncima prvog grebena sa sjeverne strane, čiji se vrhovi dižu do 2100 m.n.v. Proširena dolina u gornjem toku Mušovića rijeke, koja se naziva Jezerine, razvija se kao centar zimskog i ljetnjeg turizma. Ovaj lokalitet, udaljen 8 km od Kolašina u pravcu sjeveroistoka raspolaže odlično uređenim stazama za skijanje i sankanje, koje su eksponirane ka zapadu i jugozapadu. Ukupna dužina staza je 30 kilometara.

Na skijalištu možete koristiti šestosjed žičaru kapaciteta 2800 skijaša na sat, dvosjed žičaru kapaciteta 1200 skijaša na sat, tri skilifta dužine po 500 metara, kapaciteta 500-600 skijaša na sat, bebi ski lift dužine 150 metara, kapaciteta 400 skijaša na sat.

Brižljivo uređeno skijalište po najvišim standardima pruža različite i mnogobrojne mogućnosti rekreacije od kojih se posebno izdavaju noćno skijanje,

Na skijalištu se nalaze dva restorana sa nacionalnom kuhinjom.

(www.kolasin1450.com)

PLANINARSKE STAZE

Crnogorska transverzala (CT1) prolazi preko Bjelasice.

Planinarska staza 1

Mojkovac (812 m.n.v) – Brskovo (1.433 m.n.v) – Bjelogrivac (1.970 m.n.v) - Veliko Šiško jezero (1.660 m.n.v) – Veliko Ursulovačko jezero (1.902 m.n.v) – Crna glava vrh (2.139 m.n.v)

Prilaz do Mojkovca je Jadranskom magistralom, ili željezničkom prugom. Početak staze je na željezničkoj stanici u Mojkovcu. Odатле se ide makadamskim putem i markiranom stazom preko sela Pržista i Blatina, pored rudarskih kopova starog rudnika Brskovo i stiže se do raskrsnice koja se nalazi 400 metara sjeverno od planinarskog doma „Bojišta“.

Od raskrsnice prije Doma, ide se šumskim putem, usponom, sjeverno od vrha Marinkovac (1680 m.n.v) do katuna Žarskog. Na padinama Mučnice u katunu Kutijevci nalazi se još jedan planinarski dom - PSD „Džambas“ – Mojkovac, kapaciteta oko 60 ležaja. Tu je izvor pitke vode. Staza skreće prema jugu, preko travnatih padina, pa jugoistočno, usponom, do vrha Bjelogrivac (1970 m.n.v).

Od ovog vrha se južnim smjerom dolazi na Veliko Šiško jezero. Dalje se ide šumskim, kolskim putem, preko katuna Ševarine, do ispod prevoja na vršnom grebenu. Odatle se, kozjom stazom dolazi do Velikog Ursulovačkog jezera. Na kraju se, eksponiranim usponom ide prema jugu, sve do vrha Crna Glava.

Planinarska staza 2

Mojkovac (812 m.n.v) – Laništa (1.340 m.n.v) – Jarčeve strane (1.753 m.n.v) – Razvršje vrh (2.033 m.n.v) - Svatovsko groblje (1.889 m.n.v) – Crna glava vrh (2.139 m.n.v)

Prilaz do Mojkovca je magistralom ili željezničkom prugom. Prije polaska treba uzeti vodu za piće, pošto na ovoj turi nema sigurnih izvora. Od stanice se ide makadamskim putem do sela Bjelojevići (oko 2,5 km). Odatle se skreće desno u smjeru juga, pa ide šumskim putem i konjskom stazom, preko katuna Laništa i Jarčevih strana, dok se ne izade na vrh Razvršje.

Nastavlja se sjeverno iznad katuna Dolovi Lalevića, dok se ne stupi na šumski (kolski) put. Njime se ide preko Crne lokve i Svatovskog groblja, kroz blago zatalasanu površ, sve do travnatog prevoja, koji se nalazi između Zekove glave (2117 m.n.v) i Crne glave. Odatle se nastavlja lijevo grebenom u pravcu jugoistoka, pa se travnatim terenom penje do zaravnji i čestara bora krivulja. Na kraju se kozjom stazom izlazi na vrh Crne glave sa zapadne strane.

Planinarska staza 3

Jezerine (1.444 m.n.v) – Zekova glava (2.117 m.n.v) – Pešića jezero (1.838 m.n.v) – vrh Crna glava (2.139 m.n.v)

Prilaz skijalištu Jezerine je od Kolašina, preko Mušovića rijeke, asfaltnim putem u dužini od 9 km.

Početak staze je sa ski centra Jezerine odakle se makadamskim putem ide preko katuna Vranjak (1.670 m.n.v) do Zekove glave, (koristeći prečice) na kojoj se nalazi TV relej.

Ova varijanta predviđa silazak od Zekove glave do Pešića jezera. Uspon od Pešića jezera na Crnu glavu je strm i naporan (treba savladati visinsku razliku od oko 300 m).

Planinarska staza 4

Biogradsko jezero (1.099 m.n.v) – Dolovi Lalevića (1.685 m.n.v) – Svatovsko groblje (1.889 mnm) – Crna glava vrh (2.139 mnm)

Od magistrale Kolašin – Mojkovac skrene se preko mosta na Tari (Kraljevo kolo), pa se 3 kilometra ide asfaltnim putem do recepcije auto-kampa, na obali Biogradskog jezera. Tu je početak staze i tu se treba snabdijeti vodom za piće. Dalje se kreće makadamskom cestom ili prečicama, kroz bukovu šumu. Izlazi se do katuna Dolovi Lalevića (izvor). Prije nastavka prema vrhu, obavezno treba posjetiti čuveni vidikovac Bendovac (1.774 m.n.v), koji je udaljen oko 15 min jugozapadno od Dolova Lalevića.

Zatim se, grebenom Bjelasice, preko Svatovskog groblja i Crne lokve stiže do travnatog prevoja, koji je jugozapadno od kote 2.079. Od ovog prevoja se skreće desno, u pravcu jugoistoka, do čestara bora krivulja. Dalje se kozjom stazom penje do vrha Crna glava.

Planinarska staza 7

Berane (680 m.n.v) – selo Pešča (686 m.n.v) – selo Lubnica (1.002 m.n.v) – Kurikuće, planinarski dom (1.302 m.n.v) – Veliko Ursulovačko jezero (1.902 m.n.v) – Crna glava vrh (2.139 m.n.v)

Prilaz je asfaltnim putem Berane – Andrijevica do sela Pešča. Od Pešča se ide asfaltom do sela Lubnica gdje je početak staze. Nastavlja se makadamskim putem preko sela Kurikuće do planinarskog doma „Suvodo“. Od doma se ide markiranim stazom po makadamskom putu, oko 2 km, a zatim se skreće u pravcu jugozapada, kroz crnogoričnu šumu, usponom, preko Desine gore, sve do Velikog Ursulovačkog jezera. Nastavlja se strmim usponom, do na vrh Crna glava.

Planinarska staza 8

Bijelo Polje (575 m.n.v) – Ravna rijeka (597 m.n.v) – Aluga (870 m.n.v) – Turjak (1.912 m.n.v) – Bjelogrивac (1.970 m.n.v) – Veliko Šiško jezero (1.660 m.n.v) – Veliko Ursulovačko jezero (1.902 m.n.v) – Crna glava vrh (2.139 m.n.v)

Prilaz magistralom Bijelo Polje – Mojkovac do Ravne rijeke gdje je početak staze. Od Ravne rijeke ide se šumskim putem blago se uspinjući, u smjeru jugozapada, do sela Aluge. Nastavlja se strmim usponom prema jugu. Presijeca se makadamski put kod Bijele vode, pa se ide do katuna Vagani Kljajića gdje se skreće desno, prema sjeverozapadu, do katuna Gudžaljine (južnom stranom se izlazi na vrh Turjaka - 1.912 m.n.v). Od katuna Gudžaljine produžava se sve blagim usponom, do prevoja, istočno od vrha Bjelogrivac (1.970 m.n.v).

Odavde se skreće na jug do Velikog Šiškog jezera. Nastavlja se jugoistočno preko katuna i pored plitkog jezera Ševarina, usponom do prevoja, koji je sjeverozapadno od kote 1.966. Odатле se ide kozjom stazom do Velikog Ursulovačkog jezera, a zatim se, strmim usponom, izlazi na vrh Crna glava.

◆ PREPORUKE

Da bi Nacionalni park Biogradska gora sačuvaо sve svoje vrijednosti nije dovoljno štititi samo njegov prostor, već i rubno područje koje ga okružuje.

Na tom području je potrebno:

- **stogo kontrolisati i ograničiti sjeću šume, zabraniti lov i sve ostale aktivnosti koje mogu izazvati degradaciju ovog lijepog područja**
- **u cilju zaštite pejzažnih vrijednosti stogo kontrolisati izgradnju objekata, zadržati tradicionalnu arhitekturu i koristiti prirodne materijale kao što su kamen i drvo**
- **šumske plodove i ljekovito bilje sakupljati na kontrolisan način i u propisano virjeme**
- **stogo kontrolisati upotrebu motornih vozila na planini van ucrtanih puteva jer se time ošteće tanak sloj humusa, pokreće proces erozije koji nanosi ogromnu štetu ekosistemu. Upotreba motornih vozila na planini predstavlja posebnu opasnost za devastiranje prostora.**

U to ime, poštovani posjetioče Bjelasice, svojim ponašanjem, primjedbama i sugestijama dajte doprinos zaštiti i očuvanju ove predivne planine. Vaše sugestije i primjedbe možete dostaviti u prostorijama Lokalne turističke organizacije i na e-majl **NVO Natura (natura@t-com.me)**

Izdavač: NVO Natura, Kolašin (www.natura-montenegro.org)

Donatori: Ministarstvo uređenja prostora i zaštite životne sredine, Lokalna turistička organizacija Kolašin

Fotografije obezbijedili: Regionalna razvojna agencija za Bjelasicu, Komove i Prokletije, Eko katun Vranjak, Eko katun Goleš, NVO Natura, Foto Shaft, Janko Šćepanović, Daniel Vincek, Ellen Timmer (www.ellentimmer.nl)

U izradi brošure učestvovali: Milan Mikan Medenica, Slobodan Šabeljić, Darko Brajušković, Janko Šćepanović, Nikola Medenica, Mile Glavičanin, Vuko Medojević, Ranko Bulatović, Milorad Miki Bulatović

(Za izradu teksta u brošuri korišteni su različiti literarni izvori)

Na naslovnoj strani: Biogradsko jezero

Dizajn i priprema za štampu: Srđan Ivanović, Wave Design, Podgorica

Tiraž: 1000 komada

Štampa: M-Print, Podgorica